

SOCIO DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE I PRISUSTVO SOCIJALNO PATOLOŠKIH POJAVA U OBITELJI UČENIKA

Ljiljana Mikšaj-Todorović

Originalni znanstveni rad

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 376.58

Dragana Đorđević

Centar za odgoj djece i omladine
Zagreb

Sažetak

Cilj rada je da se utvrde veze između nekih socio demografskih karakteristika obitelji učenika i prisustva socijalno patoloških pojava u njima. Kanoničkom korelacionom analizom među ovim prostorima dobiveno je pet značajnih kanoničkih faktora koji ukazuju na cjelovitost obitelji i visoku kulturnu i obrazovnu razinu roditelja kao bitne preduvjete odsustva socijalno patoloških pojava, a doseljenost porodice kao na vjerojatni prediktor prisustva takvih pojava u obitelji. Niska kulturna razina kao i rad roditelja u inozemstvu, uglavnom su povezani sa neadekvatnim pristupom u odgoju i obrazovanju, te autori ističu da je poznavanje socio demografskih karakteristika obitelji učenika, dobar osnov za poduzimanje različitih aktivnosti od strane škole u pravcu sistematskog stručnog rada s roditeljima.

1. Uvod

Suvremeni život je složen, zasniva se na visokim dostignućima nauke i tehnike, na primjeni velikih otkrića ljudskog uma, na razvijenosti društvenih odnosa. Zato obrazovni nivo svakog čovjeka naglo napreduje i svaki je čovjek u situaciji da neprestano uči, tokom čitavog života. Iz istih razloga sve su brojniji izvori znanja i saznanja i za najmlađe. Djeca ta saznanja usvajaju brže nego se to nekad događalo, zato više znaju i brže se razvijaju i sazrijevaju. Radi toga više traže i očekuju, kako od društva u cjelini, tako u prvom redu od svojih roditelja.

Spomenuti obrazovni aspekt samo je jedan od brojnih suštinskih elemenata u sferi

burne transformacije obitelji, koja se događa danas u cijelom svijetu, pa i u našoj zemlji, s posebnim obilježjima. (Potočnjak, 1980).

Međutim, mnogi roditelji nisu u mogućnosti zadovoljiti ova očekivanja. Tradicionalna organizacija u obitelji i patrijahalni odnosi su u dinamičkom procesu mijenjanja. Ekonomski odnosi postaju baza za daljnje promjene. Ravnopravnost i zapošljavanje majke uklonile su njenu društvenu izoliranost. Autoritet oca i muškarca je poljuljan.

Roditeljski poziv je težak i odgovoran, a on osim ljubavi zahtijeva i određena znanja. Znanja roditelja o odgoju su oskudna, nesređena, vrlo često konzervativna. Roditelji često odgajaju kako su sami

odgajani, smatrajući da je to dovoljno, a tradicija odgoja djedova i baka postaje prevaziđena i roditelji se više ne snalaze u svojoj ulozi. U takvoj situaciji, uz nisku obrazovnu i kulturnu razinu roditelja dolazi do udaljavanja djece i roditelja. Oni nisu u stanju pomoći svojoj djeci u procesu obrazovanja, ne mogu ih poticati na raznolikost provođenja slobodnog vremena, u mnogim situacijama su djeca čak informiranija od roditelja što kod djece izaziva nepovjerenje, jer roditelji više ne mogu voditi dijete, što ono zahtijeva.

Roditelji niske kulturne razine nisu u stanju zadovoljiti sve potrebe djeteta. Njihov kulturni život i kulturne potrebe u užem smislu (potrebe za primanjem i eventualnom proizvodnjom duhovnih sadržaja) su veoma nerazvijene. Prema istraživanju Bakića (1974.) provođenje slobodnog vremena roditelja (ako ga uopće imaju jer moraju zarađivati) niske kulturne razine svodi se u većini slučajeva na gledanje televizije, praćenje dnevnog tiska, majke se većinom bave ručnim radom, odnos prema kulturnom životu je pasivan. Odlazak na kulturne manifestacije, koncerte, kazališta, izložbe je vrlo rijedak. Čitanje knjiga nije u takvim obiteljima uobičajeno. Takva kulturna sredina ne djeluje motivirajuće i poticajno na dijete, a kulturne i obrazovne potrebe su one koje dijete uči i koje prihvaća iz svoje uže okoline, to jest obitelji. Roditelji ipak očekuju od djece da završe srednješkolsko obrazovanje pa i fakultet, međutim često se odluka o budućem zanimanju prepušta djeci.

Polazak u školu za dijete iz nemotivirajuće sredine predstavlja teškoću koju ono samo ne može prevazići, a u roditeljskom domu

ne nailazi na potrebnu podršku, jer roditelji jednostavno ne znaju kako pomoći djetetu. Svoju nemoć roditelji projiciraju na dijete, a u takvim situacijama česta su predbacivanja, omalovažavanja, prijetnje i kažnjavanja. U takvoj situaciji dijete vrlo lako može postati "problematično" tj. dijete s poremećajima u ponašanju.

Suvremeno društvo karakteriziraju česte migracije pa se problem adaptiranja postavlja u vrlo raznolikoj i složenoj formi. Poznato je da svaka organizirana grupa, pa tako i obitelj ima svoju fizionomiju i posebnu psihološku konstituciju. Svaka promjena sredine zahtijeva novu adaptaciju, novo intenzivno mijenjanje. Prema Zvonareviću (1987), dolazak u veći grad za doseljenike sa sela znači ulazak u novu socijalnu sredinu koja se svojom civilizacijom i kulturom znatno razlikuje od seoske ili malogradske. Materijalna dobra čovjek relativno lako prima i na njih se privikava. Daleko teže se je adaptirati na kulturni inventar grada, tim prije što kulturne tekovine nisu uvijek primarne onima sa sela. Život u gradu donosi novi sustav moralnih, političkih, religioznih vrijednosti, nudi nove oblike razonode i rekreacije. U većini slučajeva, doseljenici su nedovoljno obrazovani i stručno kvalificirani, te obično rade poslove koji su slabo plaćeni, što povećava raskorak između želja i mogućnosti koje su u gradskoj sredini puno šire od seoske. Nadalje, rad u industrijskim središtima znatno se razlikuje od rada na selu, ne zato što je fizički teži nego je puno zahtjevniji u odnosu na obrazovanje radnika, radno vrijeme koje nameće određeni radni ritam (vrijeme rada je određeno) a radna disciplina i kontrola rada je nametnuta. Uvjeti stanovanja doseljeničkim obiteljima predstavljaju

velik problem. U stalnoj stambenoj neimaštini ljudi se snalaze na razne načine. Divlja izgradnja je sastavni dio svake gradske periferije. Međutim, to nije samo puko rješavanje stambenog problema već i "nastojanje da se očuva barem dašak onih slobodnih seoskih prostora".

Socijalni status novodošljaka nije visok što dovodi do osjećaja manje vrijednosti. Anonimnost je pratilac gradskog života, ona briše osjećaj da svatko svakoga pozna, donosi usamljenost, ali i nepostojanje primarne socijalne kontrole prisutne u manjim sredinama. Sve ovo može dovesti do nesnalaženja u novim socijalnim uvjetima i uvjetovati neadekvatna ponašanja: nerad, alkoholizam, skitnja, prostitucija, vršenje krivičnih djela.

Socijalna neprilagođenost roditelja, bilo da je povezana s migracijama ili ne vrlo se brzo prenosi i na djecu.

S obzirom na navedeno, kao cilj ovog rada, postavili smo utvrđivanje povezanosti između socio-demografskih karakteristika obitelji učenika u zagrebačkim osnovnim školama i prisustva socijalno patoloških pojava u njima. Naime, postoji vjerojatnost da će u obiteljima s nepovoljnim socio-demografskim statusom češće biti prisutne socijalno patološke pojave, što implicira da se djeca iz takvih obitelji nalaze u neravnopravnom položaju u odnosu na ostalu djecu. (vidi Mikšaj-Todorović, Bergam, 1991). Struktura veza među promatranim karakteristikama obitelji učenika mogla bi dati neke smjernice za razmišljanje o mogućnostima poduzimanja nekih mjera u pravcu preveniranja negativnih utjecaja takvih obitelji na djecu.

2. METODE

Istraživanje povezanosti između socio-demografskih karakteristika obitelji učenika i prisustva socijalno-patoloških ponašanja u njima provedeno je na uzorku od 464 djeteta, obaju spolova, starih 11+_{0,5} godina.

Socio-demografske karakteristike obitelji registrirane su pomoću Upitnika o uvjetima života u obitelji učenika I, a socijalno-patološke pojave u porodici pomoću Upitnika o uvjetima života u obitelji učenika II, varijable 4, 7, 8, 14-24) (vidi prilog).

Relacije između navedenih skupova varijabli izračunate su kanoničkom korelacionom analizom (Hotelling, 1936.).

3. INTERPRETACIJA DOBIVENIH REZULTATA

3.1. Interkorelacije među varijablama socio-demografskih karakteristika obitelji

Inspekcijom tablice 1., može se zaključiti da se u velikoj većini slučajeva radi o statistički značajnim i uglavnom pozitivnim korelacijama. Neke se veze, međutim, posebno ističu svojom visinom. Tako je na primjer varijabla "s kim je maloljetnik živio do polaska u školu" u relativno visokoj korelaciji sa zajedničkim životom roditelja do polaska u školu, njihovom razvedenošću, intervencijom službe socijalne zaštite, bračnošću maloljetnika i zaposlenošću oca. Nadalje, zajednički život roditelja do polaska ispitanika u školu na isti je način naročito povezana sa varijablama koje opisuju s kim je dijete živjelo do polaska u školu, razvedenošću roditelja, različitim intervencijama službi socijalne zaštite, bračnošću

djeteta i zaposlenošću oca. Razvedenost roditelja u dobroj je pozitivnoj vezi sa nekima od već spomenutih varijabli kao što su intervencije službi socijalne zaštite i sastavom obitelji. Obrazovanje oca i majke naročito je dobro povezano sa varijablama koje se odnose na socio-demografski status u užem smislu. Osim što su ove dvije varijable između sebe u dobroj vezi, u dobroj su korelativnoj vezi pozitivna predznaka sa karakteristikama mjesta u kojima su roditelji odrasli, doseljenošću obitelji u Zagreb, kulturnom razinom i intervencijama službe socijalne zaštite. Varijabla "zaposlenost oca" naročito je dobro povezana sa različitim oblicima socijalno- zaštitnih intervencija, obrazovanjem oca i varijablama koje opisuju obiteljsku strukturu. Veoma je visoka i logična pozitivna veza između varijabli "da li su roditelji radili ili rade u inozemstvu" i "tko se pretežno bavio odgojem učenika za vrijeme boravka roditelja u inozemstvu". Zanimljivo je da dvije, od svih promatranih varijabli, ostvaruju relativno niske veze sa svim ostalima, pri čemu bi se u prvom slučaju ("da li je dijete blizanac") moglo naći logično objašnjenje, no u drugom slučaju kada je u pitanju zaposlenost majke, to nije bilo za očekivati.

Generalno uzevši, konstatirane veze čine nam se logičnima i u skladu sa dosadašnjim generalnim spoznajama na području socio-demografskih karakteristika stanovništva ili pojedinih njegovih slojeva.

3.2. Interkorelacije među varijablama socijalno-patoloških pojava u obitelji

Na temelju tablice 2. može se zaključiti da se u većini slučajeva radi o statistički značajnim i uglavnom pozitivnim korelacijama među varijablama. Varijabla

"odnosi u obitelji u kojoj učenik živi" ostvaruje visoku pozitivnu povezanost sa svađama i fizičkim razračunavanjima unutar obitelji, alkoholizmom roditelja, njihovom aktivnošću na odgoju i obrazovanju djeteta, neradom u obitelji, razvedenošću roditelja kao i osuđivanošću ostalih članova obitelji. Svađe i fizička razračunavanja na isti su način povezana sa navedenim varijablama s time da se kod ove varijable zamjećuje odsutnost neke izraženije veze s varijablom koja se odnosi na razvedenost roditelja. Varijabla "alkoholizam roditelja+" ostvaruje dobre korelacije sa varijablama koje se odnose na kvalitetu odnosa unutar obitelji, svađama i fizičkim razračunavanjima, neradom u obitelji, aktivnošću roditelja na odgoju i obrazovanju roditelja te sa varijablom koja se odnosi na alkoholizam ostalih članova obitelji. Skitnja u obitelji nalazi se u visokim pozitivnim korelacijama s neradom u obitelji, osuđivanošću ostalih članova u obitelji, odnosima, kao i svađama i fizičkim razračunavanjima unutar obitelji. Varijabla koja govori o razvedenosti roditelja povezana je statistički značajno i relativno dobro samo sa varijablom koja se odnosi na odnose u obitelji, a varijabla "osuđivanost oca" ne ostvaruje nikakvu značajniju povezanost s ostalim varijablama što nije bilo za očekivati, dok je varijabla "osuđivanost majke" povezana samo sa osuđivanošću ostalih članova obitelji. Prema ovim podacima vidljivo je da postoje neka socio-patološka ponašanja u obiteljima učenika koja se na izvjestan način grupiraju, što će vjerojatno utjecati i na strukturu veza između ovog prostora i prostora socio-demografskih karakteristika obitelji.

3.3. Kroskorelacije među varijablama socio-demografskih karakteristika obitelji i

prisustva socijalno-patoloških pojava

Tablica 3. Također uglavnom sadrži statistički značajne i pozitivne korelacije među varijablama. Varijabla "razvedenost roditelja" je u logičnoj pozitivnoj i visokoj vezi sa varijablama iz prostora socio-demografskih karakteristika porodice koje se odnose na zajednički život roditelja s djetetom te na intervencije službi socijalne zaštite. Odnosi u obitelji ostvaruju dobru vezu sa intervencijama službi socijalne zaštite, obrazovanjem roditelja, njihovom razvedenošću i kulturnom razinom obitelji. Svađe i fizička razračunavanja dobro su povezana sa obrazovanjem majke i oca, kulturnom razinom porodice kao i intervencijama službi socijalne zaštite. Sa istim tim varijablama iz područja socio-demografskih karakteristika obitelji, povezane su varijable koje opisuju aktivnost roditelja na odgoju i obrazovanju djeteta. Nerad u obitelji značajno je povezan s varijablama koje se odnose na kulturnu razinu obitelji kao i svim oblicima pomoći od strane službi socijalne zaštite. Interesantno je da su varijable "alkoholizam ostalih članova obitelji" i "skitnja u obitelji" statistički značajno dobro i pozitivno povezane samo sa jednom varijablom iz područja socio-demografskih karakteristika obitelji i to onom koja se odnosi na pružanje materijalne pomoći od strane nadležnih službi, što nije abilo za očekivanti. "Osudivanost oca" ostvaruje visoku vezu sa varijablama koje se odnose na različite intervencije službi socijalne zaštite, što je logično ali začuđuje što je varijabla "osudivanost majke" značajno i dobro statistički povezana samo sa zaposlenošću majke.

Ovi podaci, istina na deskriptivnom nivou,

ukazuju na potvrdu hipoteze o povezanosti nepovoljnih socio-demografskih karakteristika obitelji i prisustva socio-patoloških ponašanja u njima, a u daljnjem tekstu predstoji spoznavanje strukture te povezanosti.

3.4. Kanonička korelaciona analiza

Kanoničkom korelacionom analizom, utvrđena je statistički značajna povezanost pet parova kanoničkih varijabli prostora socio-demografskih karakteristika obitelji i prostora socio-patoloških pojava u obitelji. (tablica 4.). Struktura značajno povezanih parova kanoničkih varijabli prikazana je u tablicama 5. i 6.

Prva kanonička varijabla u prostoru socio-demografskih karakteristika obitelji definirana je odsustvom razvoda roditelja, odsustvom socijalno zaštitnih intervencija u obitelji te zajedničkim životom članova obitelji do pollaska djeteta u školu. U prostoru prisustva socio-patoloških pojava u obitelji ova se varijabla odlikuje zadovoljavajućim odnosima u obitelji. Ovo je faktor cjelovitosti i zadovoljavajućih odnosa u obitelji. Uspješno ostvarenje svojih funkcija mogu ostvariti samo skladne i cjelovite obiteljske zajednice. Svojim usklađenim i harmoničnim životom obitelj predstavljala najdjelotvorniji faktor usmjeravanja i pozitivnog razvoja mlade ličnosti, čineći snažnu prepreku devijacijama u njihovom životu. Kvalitetu obiteljskog života određuju faktori koji proizlaze iz društvenog položaja obitelji, odnosno njenih materijalnih uvjeta, te faktor prodične atmosfere koja prvenstveno podrazumijeva interpersonalne odnose u obitelji. Ovi faktori su povezani djelujući jedan na drugaoga. Uz zdrave obiteljske odnose lakše se savladavaju objektivne

teškoće materijalne prirode, zadovoljavajući materijalni uvjeti ne moraju nužno pratiti dobre interpersonalne odnose. Međusobni odnosi roditelja imaju poseban značaj za formiranje ponašanja djece. Njihovo međusobno uvažavanje i poštivanje, povjerenje, ljubav, briga, po pravilu se prenose na djecu. Na taj način ona uče da vole, poštuju, imaju povjerenja u roditelje, a takav njihov odnos prema roditeljima prenosi se i na ostale ljude. Usvajanje moralni normi djeca prihvaćaju ne zato što shvaćaju njihovo značenje, već zato što ih nude ljudi koje djeca vole. Zajedničko rješavanje problema, obavljanje poslova razvijaju kod djece radne i druge navike koje stečene u obitelji predstavljaju osnov navika koje čovjek stječe, koje ga prate cijeli život, što je značajno za formiranje pravilnog i korisnog društvenog ponašanja mladog čovjeka. Zadovoljavajući odnosi u obitelji podrazumijevaju i međusobnu privrženost djece i roditelja, njihovu potrebu da se druže, što kod djece razvija osjećaj sigurnosti koji je vrlo važan za ispravan psihički razvoj djeteta.

Druga kanonička varijabla u prostoru socio-demografskih karakteristika obitelji opisana je zadovoljavajućom kulturnom razinom roditelja, njihovim relativno dobrim obrazovanjem i njihovom zaposlenošću te odsustvom socijalno zaštitnih intervencija u obitelji. U prostoru prisustva socijalno-patoloških pojava u obitelji ona je definirana odsustvom alkoholizma i osuđivanosti roditelja i ostalih članova obitelji, te odsustvom nerada, skitnje, svađa i fizičkih razračunavanja u obitelji uz adekvatne odnose u obitelji i aktivnosti na odgoju i obrazovanju djeteta. Ovo je faktor visoke obrazovne i kulturne razine roditelja i

zadovoljavajućih onosa u obitelji. Roditeljeve obaveze i dužnosti prema djetetu obuhvaćaju široku lepezu različitih aktivnosti, podrazumijevaju snalaženje u raznim vještinama njege i brige oko djeteta, poznavanje problema zdravstvene zaštite i ishrane, pedagogije, tjelesnog i psihičkog razvoja, i još mnogo toga. Ako izuzmeno patološke slučajeve, roditeljstvo znači za ličnost -usvajanje jednog složenog sistema ponašanja-roditeljevog ponašanja, bogaćenje iskustvom koje nosi sa sobom podizanje djece, stalne promjene i adaptacije na nove zahtjeve koje dijete u razvoju postavlja, doživaljaj uspjeha u obavljanju i ispunjavanju obaveza koje se postavljaju pred osobu kad postane roditeljem, emocionalnog zadovoljstva i zadovoljavanje niza osnovnih potreba koje poizlaze iz stvaranja i podizanja djece. Preko uloge roditelja ličnost postiže jedan viši nivo zrelosti i integracije, mijenja se i razvija apomoću iskustva koje nosi uloga roditelja. Tako roditeljstvo postaje jedan od najistaknutijih činilaca u procesu socijalizacije ličnosti u zreloj dobi. Faktor u kojem je riječ, čini nam se, opisuje upravo ovakve roditelje ili bar one koji se približavaju opisanom "idealu". To su obrazovani, kulturni i zaposleni roditelji koji su prethodno prošli određenim putom samo-oblikovanja i dostigli određeni stupanj zrelosti za tzv. odgovorno roditeljstvo koje podrazumijeva svjesno opredjeljenje da se postane roditelj tek nakon uvida u zahtjeve koje roditeljstvo postavlja.

Treća kanonička varijabla definirana je u prostoru socio-demografskih karakteristika obitelji radom roditelja u inozemstvu, odgojem djeteta od strane drugih osoba, te niskom kulturnom i obrazovnom razinom

roditelja. U prostoru socijalno-patoloških pojava u obitelji ovaje varijabala definirana neadekvatnom aktivnošću roditelja na odgoju i obrazovanju djeteta. Radi se o faktoru rada roditelja u inozemstvu uz neadekvatnu aktivnost na odgoju i obrazovanju DJETETA. Ovaj faktor opisuje posebnu kategoriju roditelja učenika koji se najčešće iz ekonomski razloga privremeno ili trajno (uz povratak "jeadnog dana") emigriraju u zemlje zapadne Evrope. Upravo iz razloga planiranog povratka, djeca ostaju u domovini. Logična je stoga procijena nastavnika da je njihova aktivnost na odgoju i obrazovanju djece neadekvatna. Njihovi kontakti s djetetom su povremeni uz eventualno donošenje nekih materijalnih dobara i nekritičkog prenošenja kulturnih dobara stečenih u zemlji u kojoj rade. Sama njihova fizička odvojenost dovodi do slabljenja emocionalnih veza s djetetom koje predstavljaju osnov odgojnih utjecaja. Stoga najčešće odgojni postupci u vrijeme kada su zajednom nisu efikasni. Izvjestan balans u ovom procesu mogu predstavljati osobe kojima su djeca povjerena na čuvanje tokom odsustva roditelja.

Četvrta kanonička varijabla u prostoru socio-demografskih karakteristika obitelji opisana je zaposlenošću majke, zajedničkim životom roditelja do polaska djeteta u školu, nepružanjem materijalne pomoći obitelji od strane službi socijalne zaštite i niskom kulturnom razinom roditelja. U prostoru socijalno-patoloških pojava u obitelji ova je kanonička varijabla opisana odsustvom osuđivanosti majke i ostalih članova obitelji te neadekvatnom aktivnošću roditelja na odgoju i obrazovanju djeteta. Ovo je faktor niske kulturne razine roditelja i neadekvatne aktivnosti na

odgoju i obrazovanju djeteta-. U uvodu ovog rada već je bilo riječi o teškoćama u kojima se nalaze socijalno deprivirane obitelji u odnosu na zahtjeve koji se postavljaju i pred njih i pred njihovu djecu. Obrazovni proces koji je dio vodeće kulture u društvu postavlja pred djecu visoke zahtjeve. Dijete ima najčešće nije u stanju udovoljiti bez potrebne podrške roditelja kao i njihovog vođenja. Subkulturni roditelji najčešće će kod takvog zadatka odustati i odgoj i obrazovanje djeteta prepusti školi.

Peta kanonička varijabla u prostoru socio-demografskih karakteristika obitelji definirana je intervencijama službi socijalne zaštite u pravcu pomoći pri zapošljavanju i materijalne pomoći obitelji, doseljenskim obitelji iz manjih mjesta ili sela te nezaposlenošću oca. U prostoru socijalno-patoloških pojava u obitelji prisutna je osuđivanost i nerad oca, bez izraženijeg alkoholizma u obitelji. Radi se o faktoru doseljeničke obitelji uz socijalno-patološka ponašanja oca. O teškoćama adaptacije doseljeničkog stanovništva iz manjih mjesta ili sela u gradove (u ovom slučaju centar Republike) bilo je uvodno više riječi. Pri tome se u ovom faktoru posebno ekstrahira neprilagođena ličnost oca. Otac je važan za odgoj djeteta jednako kao i majka, kao izvor vlatite identifikacije. Ukoliko je on neradnik, sklon izvršenju krivičnih djela i slično ne predstavlja poželjan uzor za ponašanje djeteta. Takva ličnost oca ne omogućava i nije garancija za zadovoljavajuće odnose u porodičnoj sredini jer zaposlenost roditelja ima poseban ekonomski značaj za obitelj ali je i uvjet za kvalitetan odgoj.

4. ZAKLJUČAK

Cilj rada bio je da se utvrde veze između nekih socio demografskih karakteristika obitelji učenika i prisustva socijalno patoloških pojava u njima. Hipotezu prema kojoj će nepovoljan socijalno demografski status obitelji pozitivno korelirati sa prisustvom socijalno patoloških pojava ne možemo smatrati potvrđenom na temelju strukture dobivenih kanoničkih faktora. To su:

- faktor cjelovitosti i zadovoljavajućih odnosa u obitelji
- faktor visoke obrazovne i kulturne razine roditelja i zadovoljavajućih odnosa u obitelji
- faktor rada roditelja u inozemstvu uz neadekvatnu aktivnost na odgoju i obrazovanju
- faktor doseljeničke obitelji uz socijalno patološko ponašanje oca

Uže gledano, sudeći po podacima, jedino doseljeničke obitelji posjeduju istinski rizik za socijalno patološka ponašanja svojih članova. No ovim radom, čak i mimo očekivanja, dobiveni su faktori u prostoru socio demografskih karakteristika obitelji, gdje postoji izvjesna vjerojatnost pedagoške ugroženosti djece. to su rad roditelja u inozemstvu, niska kulturna razina roditelja i doseljenost obitelji iz manjeg mjesta (uglavnom sela). Kako su aktivnost škole

i aktivnost roditelja na odgoju i obrazovanju djeteta komplementarne djelatnosti, očigledno je da se u jednom broju slučajeva od škole očekuje da potpuno ili uglavnom nadomjesti ovaj dio roditeljske aktivnosti. Razlozi za takva očekivanja od strane roditelja mogu biti raznovrsni a jedan dio njih o;ito leži u području socio demografskih karakteristika obitelji. Stoga je identifikacija takvih obitelji i osmišljeni na;in rada s njim a jedan od zadataka škole kome je potrebno posvetiti posebnu pažnju. Sigurno je da na današnjem stupnju organizacije škole, osim pojedinačne, lične aktivnosti nekog od nastavnika ili drugih stručnjaka, ne može biti efikasnog rada s roditeljima. Taj rad bi kao krajnji cilj imao približavanje ovih obitelji, onima koje opisuju prva dva faktora ovog rada (široko shvaćeno poboljšanje kvalitete života) a minimalni zahtjeva baio bi da takvi roditelji nauče neke nove aktivnosti na planu odgoja i obrazovanja djece. Dobro osmišljen rad kompletnih stručnih timova na školi uz osigurane ostale prate'e uvjete kakve on zahtijeva, bio bi jedna od osnovnih karika prevencije poremećaja u ponašanju i li;nosti mladih, a obitelj i škola kao najvažniji faktori te prevencije, u cijelom nizu drugih, dobile bi realno centralno mjesto. Tako udružene i osnažene, bile bi izvor zahtjeva i kreacije rada ostalih institucija na koje su uglavnom teoretski računa u smislu prevencije poremećaja u ponašanju i ličnosti mladih.

PRILOG

Tablica 1.
Interkorelacije među varijablama socio-demografskih karakteristika obitelji

	ZIDOSK	BRAČNO	BLIZAN	ZADOSK	RAZVED	BRAČT	OBAMA	ZAPOCA	ZAPMAJ	RODINO	ODGINO	MJEOTAM	JEMAJ	DOSZGB	DOB-	KUL-	EVIDEN	SZRID	MAITOM	POMFOR
	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS	DOS
ZIDOS	1.0000	.2614	-.0447	.7798	.4752	.1251	.0295	.2388	.1095	.1068	.1120	.0167	-.0246	-.0342	.0401	.1540	.4120	.4213	.1702	-.0296
BRAČNO	.2614	1.0000	-.0186	.3560	-.0429	.1586	0.135	.2550	-.0368	-.0307	-.0327	.0790	-.0075	-.0226	-.0187	.0879	-.0065	-.0527	.0355	-.0124
BLIZAN	-.0447	-.0186	1.0000	-.0383	-.0455	-.0191	-.0747	-.0325	-.0391	.1693	.1598	.0293	-.0173	.0205	-.0293	-.0021	-.0573	-.0560	-.0346	-.0131
ZADOS	.7798	.3560	-.0383	1.0000	.4925	.1157	-.0221	.2999	.1110	.1201	.1308	-.0126	-.0588	-.0428	.0309	.1406	.4492	.4532	.2539	-.0254
RAZVED	.4752	-.0429	-.0455	.4925	1.0000	.0516	.0021	.0948	.0041	.0834	.0913	-.1133	-.1045	-.0814	.0358	.1386	.7527	.8205	.1515	-.0302
OBAMA	.1095	.1586	-.0191	.1157	.0516	1.0000	.6313	.2715	.0546	.0094	.0049	.1916	.2583	.1951	.1648	.4786	.2379	.2050	.2539	.1428
OBAMA	.0295	.0135	-.0747	-.0221	.0021	.6313	1.0000	.1227	.1373	.0355	.0400	.3130	.3636	.3124	.2486	.5301	.2199	.1863	.2776	.1558
ZAPOC	.2388	.2550	-.0325	.2999	.0948	.2715	.1227	1.0000	.0824	.0201	.0139	.0279	.0787	.0322	.0787	.2063	.2648	.2272	.3694	.1821
ZAPMAJ	.1095	-.0388	-.0391	.1110	.0041	.0546	.1373	.0824	1.0000	.0880	.1304	-.0199	.0232	-.0455	-.0352	.1267	.1565	.1492	.2067	-.0259
RODINO	.1068	-.0307	.1693	.1201	.0834	.0094	.0355	.0201	.0880	1.0000	.9273	.1206	.0757	.0752	.0446	.0361	.0383	.0471	.0193	-.0216
ODGIN	.1120	-.0327	.1598	.1308	.0913	.0049	.0400	.0139	.1304	.9273	1.0000	.1364	.1057	.0971	.0429	.0732	.0431	.0523	.0352	-.0230
MJEOT	.0167	.0790	.0293	-.0126	-.1133	.1916	.3130	.0279	-.0199	.1206	.1364	1.0000	.6481	.6487	.5367	.1889	-.0609	-.0745	.0140	.0380
MJEOMA	-.0246	-.0075	-.0173	-.0588	-.1045	.2583	.3636	.0787	.0232	.0757	.1057	.6481	1.0000	.5650	.4741	.2419	-.0005	-.0146	.1236	.0391
DOSZG	-.0342	-.0226	.0205	-.0428	-.0814	.1951	.3124	.0322	-.0455	.0752	.0971	.6487	.5650	1.0000	.8108	.1431	-.0573	-.0728	.0247	.0573
DOBOS	.0401	-.0187	-.0293	.0309	.0358	.1648	.2486	.0787	-.0352	.0446	.0429	.5367	.4741	.8108	1.0000	.1303	.0224	.0173	.0430	.0862
KULFOR	.1540	.0879	-.0021	.1406	.1386	.4786	.5301	.2063	.1267	.0361	.0732	.1889	.2419	.1431	1.0000	.3455	.3271	.3700	.3700	.1550
EVIDEN	.4120	-.0065	-.0573	.4492	.7527	.2379	.2199	.2648	.1565	.0385	.0431	.0609	-.0005	-.0573	.0224	.3455	1.0000	.9588	.6035	.2290
SZRID	.4213	-.0527	-.0560	.4532	.8205	.2050	.1863	.2272	.1492	.0471	.0523	-.0745	-.0146	-.0728	-.0173	.3271	.9588	1.0000	.5367	.2247
MAITOM	.1702	.0355	-.0346	.2539	.1515	.2539	.2539	.3694	.2067	.0193	.0352	.0140	.1236	.0247	-.0430	.3700	.6035	.5367	1.0000	.2853
POMFOR	-.0296	-.0124	-.0131	-.0254	-.0302	.1428	.1428	.1821	-.0259	-.0216	-.0230	.0380	.0391	.0573	.0862	.1550	.2290	.2247	.2853	1.0000

Tablica 2.
Interkorelacije među varijablama socijalno-patoloških pojava u obitelji

	IRAZVOP	RODINP	ODGINP	ODNOSP	SVARAP	GALKORP	ALKODP	SKITNP	NERADP	OSUOTP	OSUMAP	OSUOSP	OSGAKP	OBRAPK
RAZVOP	1,0000	-.0086	.0181	.3201	.0772	.0630	-.0439	-.0380	.0368	.0471	-.0154	.0773	.0714	.0495
RODINP	-.0086	1,0000	.6309	-.0292	.0195	-.0382	-.0206	-.0178	.0705	-.0145	-.0072	-.0192	-.0068	-.0243
ODGINP	.0181	.6309	1,0000	.0323	.0582	-.0304	-.0164	-.0142	.0912	-.0115	-.0058	-.0153	-.0037	.0130
ODNOSP	.3201	-.0292	.0323	1,0000	.6259	.4661	.1442	.2037	.3396	.1572	.1501	.2683	.3564	.3800
SVARAP	.0772	.0195	.0582	.6259	1,0000	.3685	.2342	.2018	.2282	.1127	.1840	.2164	.3476	.3667
ALKORP	.0630	-.0382	-.0304	.4661	.3685	1,0000	.2751	.1248	.3755	.0705	-.0114	.0405	.3263	.3328
ALKODP	-.0439	-.0206	-.0164	.1442	.2342	.2751	1,0000	.1314	.2914	.1667	-.0062	-.0164	.2215	.1920
SKITNP	-.0380	-.0178	-.0142	.2037	.2018	.1248	.1314	1,0000	.5623	-.0107	-.0053	.2988	.1909	.1646
NERADP	.0368	.0705	.0912	.3396	.2282	.3755	.2914	.5623	1,0000	.1317	-.0076	.0912	.3153	.2750
OSUOTP	.0471	-.0145	-.0115	.1572	.1127	.0705	.1667	-.0107	.1317	1,0000	-.0043	-.0115	.0658	.0913
OSUMAP	-.0154	-.0072	-.0058	.1501	.1940	-.0114	-.0062	-.0053	-.0076	-.0043	1,0000	.3755	.0619	.0513
OSUOSP	.0773	-.0192	-.0153	.2683	.2164	.0405	-.0164	.2988	.0912	-.0115	.3755	1,0000	.2110	.1721
ODGKIP	.0714	-.0068	-.0037	.3564	.3476	.3263	.2215	.1909	.3153	.0658	.0619	.2110	1,0000	.7791
OBRAPK	.0495	-.0243	.0130	.3800	.3667	.3328	.1920	.1646	.2750	.0913	.0513	.1721	.7791	1,0000

Tablica 3.
Kroskorelacije među varijablama socio-demografskih karakteristika obitelji i prisustva socijalno-patoloških pojava u obitelji

	RAZVOP	RODIMP	ODGINP	ODNOSP	SVARAP	ALKORP	ALKODP	SKITNP	NERADP	OSUOTP	OSUMAP	OSUOSP	OSGAKP	OBRAPK
ZIDOSK	.4393	.0289	.0687	.1124	.0662	.0610	.0085	.0219	.0312	.0416	.1272	.0687	.0406	.0330
BRACNO	.0689	-.0206	-.0164	.0441	.0080	.0760	.1096	-.0152	.0827	-.0124	-.0062	-.0164	.0402	.0927
BLIZAN	-.0467	-.0218	-.0174	-.0594	-.0723	-.0346	-.0186	-.0161	-.0229	-.0131	-.0065	-.0174	-.0808	-.0904
ZADOSK	.5074	.0083	.0361	.0991	.0154	.0013	.0293	.0441	.0628	.0666	.1708	.1059	.0553	.0607
RAZVED	.9018	-.0065	.0203	.3234	.1032	.0679	-.0429	-.0370	.0400	.0494	-.0150	.1410	.1049	.0600
OBRAOT	.0395	.0023	.0219	.2186	.2016	.1929	.1074	.1751	.1974	.0968	-.0515	.0531	.3094	.3775
OBRAMA	-.0332	.0127	.0601	.3036	.3072	.2848	.1673	.1761	.1817	.1135	.0058	.0711	.2861	.3698
ZAPOCA	.0681	-.0358	-.0286	.1490	.0543	.1423	.1007	.1402	.1986	.1821	-.0107	.0415	.1768	.1761
ZAPMAJ	-.0000	-.0432	-.0344	.0943	.1250	.0697	.0833	.1066	.0532	.0586	.2444	.1276	.0529	.0411
ORODINO	.0784	.2662	.3884	-.0756	-.0124	-.0569	.0406	-.0265	-.0377	-.0216	-.0108	-.0287	-.0324	-.0562
ODGINO	.0960	.2274	.3363	-.0829	-.0242	-.0607	.0360	-.0263	-.0402	-.0230	-.0115	-.0306	-.0175	-.0443
MJEOTA	-.1110	.0642	.0419	.0489	.0864	.0239	.0539	.0525	.0914	.0639	.0234	.0073	.0602	.0885
MJEMAJ	-.1203	.0512	.0231	.1019	.1146	.1483	.0916	.1320	.1754	.0645	.0245	.0259	.0634	.1100
DOSZGB	-.0595	.0621	.0607	.0466	.0542	.0037	.0286	.0167	.0194	.0804	-.0341	-.0442	.0108	.0692
DOBDOŠ	.0359	.0474	.0213	.0642	.0564	.0474	.0497	.0118	.0304	.0427	-.0344	-.0456	.0442	.0861
KULPOR	.1181	.0515	.0730	.2778	.2259	.3616	.1381	.1719	.2860	.0973	.0549	.1485	.4074	.4688
EVIDEN	.6701	-.0266	.0002	.4368	.2413	.2809	.1357	.1718	.2058	.1623	.1141	.2533	.2708	.2312
SZIRID	.7337	-.0234	.0038	.4497	.2286	.2669	.0850	.1704	.2099	.1728	.1210	.2570	.2640	.2192
MATPOM	.1449	.0145	.0422	.3192	.2350	.2676	.2202	.2463	.2669	.2644	.1795	.1383	.2715	.2807
POMPOR	.0309	-.0145	-.0115	.1572	.1127	.1640	.1667	.1957	.2786	.2435	-.0043	-.0115	.1712	.1497

Tablica 4.

Korelacije kanoničkih varijabli

	C ²	C	P
1	.91836	.84338	.00000
2	.44917	.67020	.00000
3	.22163	.47077	.00000
4	.20840	.45650	.00000
5	.13905	.37290	.00079*
6	.10792	.32851	.10913
7	.06722	.25927	.68209
8	.05774	.24030	.91305
9	.03397	.18431	.99110
10	.02333	.15274	.99598
11	.02007	.14165	.99518
12	.01397	.11821	.99579
13	.00908	.09528	.99426
14	.00265	.05144	.99125

Tablica 5.

Korelacije kanoničkih i originalnih varijabli sociodemografskih karakteristika obitelji

	V1	V2	V3	V4	V5
ZIDOSK	.47	.08	-.05	.36	.04
BRACNO	.07	.09	-.04	-.13	.06
BLIZAN	-.05	-.09	.10	.05	-.00
ZADOSK	.55	.10	.06	.39	-.06
RAZVED	.99	.00	-.00	-.01	.01
OBRAOT	.05	.50	-.28	-.35	-.09
OBRIMA	-.03	.59	-.37	-.19	.01
ZAPOCA	.08	.38	.04	-.12	-.30
ZAPMAJ	.00	.25	.21	.42	.08
RODINO	.08	-.13	-.72	.47	-.09
ODGINO	.09	-.13	-.64	.41	-.07
MJEOTA	-.12	.15	-.10	-.03	-.19
MJENAJ	-.13	.30	-.05	-.02	-.08
DOSZGB	-.07	.08	-.18	-.06	-.25
DOBDOS	.04	.09	-.14	-.09	-.12
KULPOR	.14	.70	-.35	-.23	.22
EVIDEN	.74	.51	.04	.15	.07
SZIRID	.81	.49	.08	.17	.02
MATPOM	.16	.69	-.03	.26	-.29
POMPOR	-.03	.45	.05	-.05	-.54

TABLICA 6.

Korelacija kanoničkih i originalnih varijabli postojanja socijalno patoloških pojava u obitelji

	V ₁	V ₂	V ₃	V ₄	V ₅
RAZVOP	.099	-.04	.00	.02	-.02
RODINP	-.01	-.05	-.57	.25	-.12
ODGINP	.02	-.04	-.84	.37	-.13
ODNOSP	.35	.58	.01	-.16	-.06
SVARAP	.10	.47	-.16	-.01	.03
ALKORP	.07	.67	-.10	-.12	.38
ALKODP	-.04	.35	-.14	.08	-.07
SKITNP	.05	.52	.12	.17	-.10
NERADP	.05	.59	.03	-.11	-.27
OSUOTP	.05	.36	.09	.09	-.67
OSUMAP	-.01	.26	.30	.66	.16
OSUOSP	.15	.32	.19	.21	.40
OSUGAKP	.11	.63	-.22	-.30	.08
OBRAKP	.07	.68	-.31	-.40	.09

LITERATURA

1. Bakić, S. (1974): Kultura periferije. Zbornik Instituta za Kriminološka i sociološka istraživanja. Beograd. str. 99-131.
2. Mikšaj-Todorović, Lj., D. Bergam (1991): Neke karakteristike odgoja u obitelji i ponašanju učenika. Defektologija. Tematski broj II. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
3. Potočnjak, B. (1980): Porodični odgoj i obrazovanje roditelja. Savez društava "Naša djeca" SRH, Zagreb.
4. Zvonarević, M.: Socijalna psihologija. Školska knjiga. Zagreb. IV promijenjeno izdanje.

SOCIO-DEMOGRAFIC CHARACTERISTICS AND SOCIOPATHOLOGIC INCIDENTS IN THE PUPIL'S FAMILY

Summary

The purpose of this work was to estimate connections between some of the family sociodemographic characteristics and the occurrence of the sociopathologic incidences. Canonic correlation analysis showed five significant canonic factors. These factors point out the importance of the complete family, high cultural and educational parental level as important factors for inexistence of sociopathologic incidences. The possible predictor of such incidences in the family is migration. Low cultural level and parents working abroad are mostly connected with inadequate educational approach, so authors conclude that the knowledge of sociodemographic family characteristic is a good base for different school activities aiming the systematic professional work with parents.